

Гори назива се *Криса* (!), а врло је вероватно да су и то остаци неке црквице (Гласник Земаљског музеја III, 95) и да је Криса погрешним изговором постала од Клиса. Најзад, вероватно је и предање, да је један огранак бегова Куленовића у Поуњу прозван *Клишевићи* за то, што им је предак неко време становао на Клиси код Кулен Вакуфа, па се доцније иселио на ново место и ту образовао село Клишевић (Насеља XX, 328 и 530).

Црна Гора. — О топониму Клиса немамо података за ову област; али је ту у пограничним крајевима са Арбанијом, као и у самој Арбанији, у употреби облик *Киша*. Тако напр. у Кучима, у селу Врбици, постоји црквина звана *Киша*, на чијем је месту сада нова црква; а код села Дучића је место *Киш Зеза*, што значи Црква црна (Насеља IV, 92 и 98). У *Малесији*, у Арбанији, код места Џоре, налазе се развалине зване *Киша е џоре*; пред њом су многи гробови са великим плочама (Насеља XV, 17); а у *Пишкојеји* лично сам сазнао да се једно узвишено место, где су развалине катедрале дебарских средњевековних епископа, назива *Киша*.

Топоним *Киша* срета се и по многим другим областима нашим — свуда где су се Арбанаси настанили; а где су Турци допирали тамо је познат само облик *Клиса*. — Тако напр. у путопису Јеротеја Рачанина из 1704 године помиње се као први конак од Врање према Овчем Пољу село Коштуње „на домак 40 цркви“; па се тумачи: „Ту је преже велика варош била за српског господства, и сад то *џо џурски* зову *Крк џ клиса*“ (Гласник XXXI, 298); а познато је да су Турци *Св. Николу* на Овчем Пољу звали *Клисели* (Насеља, II 157), итд.

Сем тога, у *Јужној Србији*, као напр. у *Биџољу*, једна улица у којој је црква била, за време Турака називана је *Клиса мала*; а у *Подгорици* изнад Рибнице, где је некад постојала црква у којој се можда Немања крстио, звао се читав крај *Киш-махала* (Насеља XXIII, 379).

Најзад, није без значаја ни околност што у Северној Србији и по нашим старим централним областима нисам до сада нашао података о топониму Клиса.

Рад. М. Грујић

ПОРЕКЛО ИМЕНА ВАРОШИЦЕ ЋЕВЂЕЛИЈА

У неколико грчких и наших докумената о аграрно-правним односима у нашим јужним областима, за краљева Милутина и Дечанског, и царева Душана и Уроша, срета се назив *Ζευγγλατεῖον* или *зевџелатина* — за *поља која се обрађују*. Тако на пр. у преводу хрисовуље цара Михаила Палеолога од марта 1319 год., за манастир Хиландар, помињу се „*зевгелатџија* Горјаница“ и „*зевгелатџија* Малука и Оздравик“; а у оригиналној грчкој повељи цара Јована Палеолога од 4 априла 1351 год., за исти манастир, набраја се, између осталог, *Ζευγγλατεῖον τῆς Γοριάνης* и *Ζευγγλατεῖον τοῦ Γεώργηλα* (Флоринскиј, Аѳонске акте 78 и 41) у Струмској области. Исто тако и цар Душан, у својој потврдној грчкој повељи од октобра 1345 год., за манастир Св. Јована Претече на М-никејској Гори код Сереза, помиње *Ζευγγλατεῖον εἰς τὸ Νεοχώρων* (Гласник XXVI, 22). Тај облик налазимо и у српској потврдној повељи Душановој око 1335 год., за манастир Трескавац, где се томе манастиру потврђује и *коупеница* *ωτὴ Μισινοπολῖτα* *οὔ* *Царекѣ* *зевџелатин* *кѣломъ* .ѣ. (Гласник XLI, 35b). Тако је и у даровници цара Душана од 12 јуна 1349 год. за руски манастир Св. Пантелејмона у Св. Гори, који је у области Струмице добио у властелинство село Драгошту и осталу баштину Мазгидову, са кућама у граду и *зевџелатию* *Преспанѣгоу*... (Гласник XXIV, 232).

Више је србизован облик *зевџелатина*, који срећамо у општој потврди цара Душана хиландарских властелинстава, из 1348 год., где се каже: На *Бардарѣ* *светы* *Георгии* *съ* *зевџеланомъ* *и* *съ* *ловнштѣмъ* (Законски споменици 423, тач. 18.)

Тако је и у једном документу цара Уроша од 11 новембра 1361 год., којим потврђује дар своје мајке царице Јелене светогорском манастиру Лаври Св. Атанасија. Ту се, наиме, каже: да том манастиру дарује и *зекгелию иже в' Корьмиштехъ сь иже въ тѣмъ населеники...* (ibidem, 494), — што значи да је на том пољу за обрађивање већ *ошћочело било насељавање*.

Још више је посрбљен облик *гекгелиа*, који је употребљен у једној повељи краља Стефана Дечанског, око 1330 год., — за све *люди и за все работники и за все гекгелиа* манастира Св. Николе Мрачког у Орехову код Ђустендила (Зак. спомен. 643); док у Хрисовуљи цара Душана за манастир Св. Арханђела код Призрена, око 1348 год., већ имамо сасвим исти облик — *гекгелиа* (= ђевђелија) који носи и данашња наша варошица Ђевђелија. Ту, наиме, цар каже: како даје својој задужбини, у непосредној близини града Призрена, и село *Грѣнице с мѣгѣми и с правинами и зъ гекгелиамаи...* (Гласник XV, 274).

Према томе варошица Ђевђелија постала је, по свој прилици, већ негде у средњем веку као мало насеље на пољу које се обрађивало — на ораницама; као што је напр. постало засеље *Орнице* код села Ђакова у Студеничком срезу или истоимено засеље Орнице села Дивосела, код Госпоћа у Лици и многа насеља са називом Пољана, Пољаница, Пољанска, Поље, Пољница итд. по разним областима нашим.

Рад. М. Грујић

ЈЕДАН ПРИМЕР НЕПОУЗДАНОСТИ НАРОДНЕ ТРАДИЦИЈЕ

Господ. Алексије Олеснички, у своме чланку „Сузи Челеби из Призрена турски песник-историк XV—XVI века“, штампаном у прошлој књизи „Гласника Скопског научног друштва“, позвао се је на народно предање у Призрену за тврђење да је Сузи Челеби дао изградити водовађу из Бистрице у своје село Гражданик. Он каже: „Да би Гражданички чифтлук учинио уноснијим, Сузи је, *како су ми пријовѣдали Призренци*, довео за његово натапање воду из Бистрице особитим каналом од неких пет километара дужине“ (ibid. XIII, стр. 76).

Међутим, из баштинске повеље цара Душана, око 1348 год., за његов задужбински манастир Св. Арханђела код Призрена знамо: да је село *Ограђеник* (данас *Гражданик*), са заселком *Нашцем* (данас село *истог имена*) и Боршинци (данас Атама, у међама са селом Тупцем као и онда), припадало властелинству царева задужбине и да је већ и пре тога постојала „*водовађа*“, која је носила воду из Бистрице преко призренског поља на Ограђеник. — У хрисовуљи се, наиме, каже: да цар поклања Св. Арханђелима, поред Ограђеника и заселака његових, и једну њиву у призренском пољу, звану Ђуровишта „међу пут'ма *до водовађе, како водовађа из Бистрице гредѣ на Ограђеник*“ (Гласник друштва србске словесности XV, 279 и 272).

Дакле, одводни канал за натапање водом из Бистрице поља данашњег села Гражданика постојао је већ у доба цара Душана, а по свему изгледа и пре њега; те је према томе нетачно предање Призренаца да је тај канал дао изградити Сузи Челеби, када је, скоро пуна два века после тога, почетком XVI века, од султана Селима, добио у спахилук старо светоарханђелско властелинство Гражданик код Призрена. — У најбољем случају он га је тада могао дати само обновити, за случај да је у доба његовог примања тога властелинства тај канал запуштен био.

Рад. М. Грујић